

Utdanningsdirektoratet

Postboks 9359 Grønland
0608 Oslo

Deres ref

Vår ref

Dato

2022/16436-ROVA

10.02.2023

Høringsinnspill fra Universitetet i Bergen - NOU 2022: 13 Med videre betydning

Det vises til brev av 30. november 2022 om innspill til NOU 2002: 13 *Med videre betydning* UiB oversender med dette sine innspill.

UH-sektoren i Norge er preget av et mangfold av høyere utdanningsinstitusjoner som løser samfunnsoppdraget sitt på forskjellige måter. Universitetet i Bergen tilbyr fleksible studier og bidrar i tilskuddsordninger med det utgangspunkt at vi er et internasjonalt forskningsuniversitet med et nasjonalt ansvar for å forvalte og utvikle en stor bredde av fagdisipliner.

Vi vil takke utvalget for en grundig rapport om et helhetlig system for kompetanse- og karriereutvikling i barnehage og skole, som peker på viktige utfordringer og problemstillinger. Vi mener at intensjonene til utredning er gode, og vi er særlig glade for det tydelige fokuset på langsiktighet og forutsigbarhet.

Universitetet i Bergen kommer nedenfor med sine innspill til utredningen:

Et helhetlig system for kompetanse- og karriereutvikling

Universitetet i Bergen er enig med utvalget i at et system for kompetanse- og karriereutvikling skal bygge opp under en profesjonsmodell som, på den ene siden er *forskningsinformert* og, på den andre siden, består av å kollektivt dele forskningsbasert kunnskap i et samlet profesjonelt fellesskap. Universitetet i Bergen er enig med utvalget i å etablere et varig og helhetlig system for kompetanse- og karriereutvikling, som setter de nødvendige rammene, både økonomisk og praktisk, for forskningsbasert kompetanseutvikling.

Langsiktig og tilstrekkelig finansiering og en samordnet, forpliktende organisering er avgjørende for at Universitetet i Bergen kan mobilisere ressurser i slike tilskuddsordninger. Universitetet i Bergen støtter også utvalget i at *kompetanseheving* og *kompetansegap* er dårlig egnede begreper som understøtter et narrativ om et ensidig «tilbud-ettterspørsel» fokus.

Utdanningstilbudet ved Universitetet i Bergen legger vekt på varig og solid kunnskap, ferdigheter i vitenskapelig metode og personlig utvikling. Utdanningene skal fremme selvstendighet, samarbeid, kritisk tenkning og kreativitet. *Kompetanseutvikling* er derfor et mer dekkende og mangfoldig begrep. Vi støtter utvalget i at begrepene *etter-* og *videreutdanning* ikke dekker bredden i hvordan kompetanseutvikling foregår i dag, og kan med fordel avløses av et nytt begrepsapparat. Dette vil imidlertid være utfordrende å etablere før et tilstrekkelig virkemiddelapparat for livslang læring som både inkluderer formell og ikke-formell utdanning er vedtatt.

Systematisk etter- og videreutdanning vil i større grad bidra til å endre holdninger, undervisningspraksis og virke positivt inn på elevenes læring enn kortvarige tiltak. Universitetet i Bergen er opptatt av at fleksible utdanninger ikke bare skal tilfredsstillende kortsiktig nytte, men også bidra til å fremme danning, kritisk tenkning, bærekraft, demokratisk deltakelse og medvirkning.

Både NOU 2022: 13 og tidligere utdanningspolitiske dokumenter framhever «laget rundt eleven». Derfor bør vi i større grad se på barnehage og skole som arenaer, som henter kompetanse på et tverrfaglig grunnlag. Universitetet i Bergen mener derfor at både erfaringer med kompetanseutvikling og fra andre sektorer i Norge er viktig. Følgeevalueringen av lederutdanningen for primærhelsetjenesten viser for eksempel at den har hatt stor betydning for deltakernes lederrolle og for lokal utvikling. Vi mener at studier av utdanningstilbud til offentlige målgrupper må sees nærmere på, for eksempel i lys av revisjon og videreutvikling av *rektor- og styrerutdanningene*. Siden 2009 har 5 500 gjennomført rektorutdanning. Samtidig har rekrutteringsproblemene for rektorstillinger økt markant. Dette mener vi er en bekymringsfull utvikling, som ikke kun løses av tilskuddsordninger og videreutdanning. Vi støtter utvalget i behovet for en revisjon av disse utdanningene, samtidig som det nødvendig med en grundig drøfting om hvilke funksjoner lederstillingene tillegges og avgrensning i rollen som leder.

Rambøll og SINTEFs rapport peker på at etter- og videreutdanningstilbudet i større grad må tilpasses lærernes behov og ønsker for å motivere dem til å bli i yrket (NOU 2022: 13, s. 48). Universitetet i Bergen vil peke på at våre videreutdanningstilbud utvikles på bakgrunn av forskningsbasert kunnskap, og ikke som en isolert motivasjonsfaktor for å bli værende i yrket. Motivasjonen for å bli værende i et yrke er sammensatt. Dersom etter- og videreutdanning kan styrke en slik motivasjon er det fint, men det kan ikke være et premiss for utvikling av nye tilbud.

Universitetet i Bergen støtter utvalgets beskrivelser av forholdet mellom individuell og kollektiv kompetanseheving. Et mer kollektivt orientert syn, eller et såkalt kollegialt perspektiv på kompetanseutvikling er en effektiv måte å drive profesjonsutvikling på. Dette er komplekse prosesser som må konkretiseres og operasjonaliseres. Et kollektivt orientert perspektiv på kompetanseutvikling, slik utvalget beskriver, stiller krav til at tilskuddsordningene innrettes på en måte som gjør dette mulig, for eksempel gjennom gjensidige forpliktende partnerskap.

Vi registrerer også at utvalget foreslår at man på sikt kan tenkes å fokusere mer på etterutdanning (ikke-formell utdanning) enn videreutdanning (formell utdanning), særlig i forhold til en kollektivt orientert kompetanseutvikling. Universitetet i Bergen mener en slik dreining er problematisk, blant annet fordi slik kompetanseheving ikke er regulert i kvalitetssystemer og mangler nødvendige insentiver.

Universitetet i Bergen støtter derimot forslagene om like vilkår og muligheter for *videreutdanning*. Utvalget viser blant annet til at lektorer i videregående skole har være en lite prioritert gruppe i tilskuddsordningen «Kompetanse for kvalitet». Utvalget anerkjenner at også lærere i videregående opplæring trenger bedre og mer tilgjengelige videreutdanningstilbud for å følge utviklingen i undervisningsfagene. Her trengs det en større bredde i fagtilbud. Universitetet i Bergen kan vise til flere slike tilbud for slik faglig oppdatering. Et eksempel er videreutdanningstilbud i å *undervise i kontroversielle temaer*. Slike emner kan bidra til å styrke sammenhengen mellom forskning og undervisning i klasserommet. Andre eksempler kan være kompetanseutvikling i det grønne skiftet, juridiske fag, kunstig intelligens mv.

Vi registrerer også at omfanget av frikjøp for lærere som er inne i videreutdanning er foreslått redusert fra 37% til 20%. Dette vil kunne innebære at det blir mer krevende for studentene å fullføre emner, særlig emner på 15 studiepoeng.

Forpliktende og gjensidige partnerskap

Gode partnerskap er en forutsetning for at både tilskuddsordningene og ambisjonene for videreutdanning skal være relevant for Universitetet i Bergen. Vi støtter utvalget i at gjensidige og forpliktende partnerskap må styrkes i de nye tilskuddsordningene. Likeverdige partnerskap mangler imidlertid en operasjonalisering av hva det skal bety i praksis siden skoleeiere, universiteter og høyskoler kan ha ulik forståelse av begrepet. Ulik forståelse kan i neste omgang gjøre det krevende å realisere likeverdige partnerskapsrelasjoner.

Universitetet i Bergen er for eksempel kritisk til et ensidig søkelys på at kompetanseutvikling utelukkende skal ta utgangspunkt i barnehagens og skolens kompetansebehov. Etter vår mening vil ikke et slikt perspektiv støtte opp under tanken om gjensidige partnerskap. Vi er derimot enig med utvalget i at lærernes kunnskapsbase består av flere typer kunnskapsformer, som erfaring, teori og forskning, der høyskoler og universiteter kan bidra med forskningsbasert kunnskap. I en slik sammenheng er etter- og videreutdanning *en* av flere metoder for en helhetlig kompetanseutvikling. Å være samstemt i hva et godt og forpliktende partnerskap handler om, mener vi er avgjørende for hvilke innsatser vi som universitet har kan og vil mobilisere og hvilken verdi aktørene i partnerskapet får igjen.

Forpliktende og forutsigbare ordninger

Forutsigbarhet er viktig for å kunne planlegge og mobilisere fagmiljøer i arbeidet med både videreutdanning og andre tilskuddsordninger. Verken kapasiteten i fagmiljøene eller de økonomiske betingelsene står per i dag i forhold til de nasjonale ambisjonene for videreutdanning og annen kompetanseutvikling. For å være en sterk aktør sammen med øvrige deler av norsk arbeidsliv må finansieringsmodellene endres og styrkes.

Tilskuddsordninger må være forutsigbare og langsiktige, slik at fagmiljøene har mulighet til å ansette i faste stillinger. Utvalget foreslår treårige kompetanseplaner for samarbeid mellom UH og skolene. Dette mener vi er en for kort tidshorisont dersom en både skal inkludere emneutvikling og gjennomføring.

Utvalget foreslår å opprette ett nasjonalt tilbud i fag med få deltakere. En slik tilnærming vil på den ene siden bidra til forutsigbarhet, dempe konkurransen mellom utdanningsinstitusjoner og være et eksempel på effektiv ressursutnyttelse. Samtidig vil det kunne bidra til å utarme muligheten til andre institusjoner å tilby videreutdanning i disse fagene i et regionalt perspektiv. Universitetet i Bergen mener at en ordning med nasjonale tilbud må drøftes videre og ønsker en bredere debatt knyttet til aktuelle fag som eventuelt bør inngå i en slik ordning.

Øvrige kommentarer

Universitetet i Bergen ser det som positivt at det som tidligere har vært et tilbud om veiledning av nyutdannede, nå blir en rettighet for nyutdannede lærere. Vi er imidlertid bekymret for at det ikke skal være obligatorisk med formell veilederutdanning for de som veileder nyutdannede lærere. Universitetet i Bergen har tilbudt veilederutdanning i flere år, og vil understreke den ekstra verdien det gir at veiledere har en slik formell utdanning. Det er derfor ønskelig at dagens tilbud videreutvikles slik at det også kan gis flere og mindre emner. Det er positivt at en slik veilederutdanning også kan koples til en av karriereveiene for lærere.

Universitetet i Bergen støtter forslaget om et samarbeidsforum i hvert fylke, som består av ulike aktører. Ordningen bør likevel vurderes grundig, særlig knyttet til å gjøre reelle prioriteringer på grunn av antallet deltakere.

Universitetet i Bergen støtter utvalget i at midlene i tilskuddsordningene skal tildeles på fylkesnivå, med unntak av studietilbud med et nasjonalt ansvar. UH-sektoren må tildeles 50% av disse midlene.

Vennlig hilsen

Margareth Hagen
rektor

Tore Tungodden
fungerende universitetsdirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen håndskrevne signaturer.